



عهد و گفتگو

COVENANT & CONVERSATION



درس هایی پیرامون اخلاق
ربای لرد جانانان ساکس



با سپاس از بنیاد Wohl Legacy برای حمایت سخاوتمندانه از عهد و گفتگو

تفسیر هفتگی تورات

The Second Tithe and Strong Societies

Re'eh

پرداخت عشریه دوم و جوامع قدرتمند: رئه

سرزمین اسرائیل باستان از زمان یهوشوع تا ویرانی معبد دوم در درجه اول یک جامعه کشاورزی بود. از این رو تورات برنامه ریزی دینی و اجتماعی خود را بر اساس کشاورزی بیان می کند. سه عنصر در این برنامه ریزی هست.

اولی کاهش فقر بود. به دلایل بسیاری تورات اصول بنیادی آنچه امروز اقتصاد بازار می دانیم را دنبال کرده است. اما هرچند اقتصاد بازارمحور برای تولید ثروت خوب است، اما در توزیع عادلانه آن موفق نیست. از این رو به قول هنری جورج، هدف قانونگذاری

اجتماعی تورات این بود: "بنیادگذاری یک وضعیت اجتماعی که در آن فقر عمیق و نیازمندی حقارت آمیز وجود نداشته باشد."¹

از این رو قانون هایی برای باقی گذاشتن بخشی از محصول برای تهیدستان در تورات آمده: *pe'ah* و *leket, shicheha* یا دانه های به زمین افتاده، دسته های گندم روی زمین مانده و محصول حاشیه های درونشده کشتزارها.

همچنین محصول سال هفتم به هیچ کس تعلق نداشت و مال همگان بود و *ma'aser ani* که عشریه برای تهیدستان بود و هر دوره در سال سوم و سال هفتم داده می شد. در سال شمیطا و یوول - هفتمین و پنجاهمین سال که قرض ها باطل می شدند و دارایی های اجدادی به صاحبان اصلی بازمی گشت، عناصر اصلی اقتصاد در وضعیت منصفانه اصلی خود بازسازی می شد. پس اصل اول این بود: هیچ کس نباید به صورت لاعلاج فقیر باشد.

ma'aser rishon و *terumah* - عشریه اول و سهم کوهن - برای حمایت از کوهن ها و لوی ها صرف می شد. آنها برگزیدگان دینی ملت در دوران توراتی بودند که حق مالکیت هیچ ملک و زمینی را نداشتند و کار آنها تضمین انجام مراسم دینی به ویژه در معبد بود که در مرکز زندگی ملی قرار داشت. آنها وظایف مهم دیگری نیز داشتند، از جمله آموزش و اداره محکمه عدالت به عنوان معلم و قاضی.

سومین عنصر بیشتر فردی بود تا روحانی. قوانینی وجود داشت مانند آوردن میوه نوبر به اورشلیم و سه جشنواره زیارتی پسخ، شاووعوت و سوکوت - که نشان تغییر فصل در تقویم کشاورزی بودند و می بایست با درس گیری در زمینه شکرگزاری و فروتنی همراه باشند. این جشنواره ها به مردم یاد می دادند که زمین به خدا تعلق دارد و ما فقط ساکنان

¹ "Moses: Apostle of Freedom" (address first delivered to the Young Men's Hebrew Association of San Francisco, June 1878).

موقت و مهمان آن هستیم. باران، خورشید و زمین فقط به خاطر برکت خدا محصول می دهند. جوامع بدون چنین یادآوری هایی به آرامی اما عمیقاً ماده پرست و از خود راضی می شوند. حاکمان و نخبگان فراموش می کنند که نقش آنها خدمت به مردم است و به جای آن انتظار دارند مردم به آنها خدمت کنند. این گونه است که ملت ها در اوج موفقیت شروع به زوال می کنند و با نادانی زمینه را برای شکست خود هموار می سازند.

همه آنها فهم یک قانون در پاراشای این هفته، یعنی قانون عشریه دوم، را دشوار می کند. چنان که در بالا گفتیم، در سومین و ششم دوره چرخه های هفت ساله، عشریه دوم به تهیدستان داده می شد. اما، از سال اول تا پنجم باید آنها را به اورشلیم می بردند و در وضعیت طهارت می خوردند:

یک دهم غلات، شراب جدید و روغن زیتون و نوبر گله ها و چارپایان خود را در حضور خداوند، خدای خود در مکانی که برای سکونت اسم خود برگزیده بخوری تا بیاموزی که همواره خداوند، خدای خود را احترام بگذاری. (تثنیه ۱۴:۲۳)

اگر کشاورز در فاصله ای دور از اورشلیم می زیست راه حل جایگزینی داشت:

می توانید به جای یک دهم محصول پول بدهید. پول را بردارید و به مکانی بروید که خداوند برگزیده و آنجا پول را خرج هر چیز می خواهید بکنید: گله، گوسفند، شراب، نوشیدنی های قوی و هر چیز دیگر که می خواهید. (تثنیه ۲۶-۱۴:۲۵)

مشکل آشکار است. عشریه دوم به تهیدستان یا کوهن ها و لوی ها داده نمی شد، یعنی بخشی از اصول اول و دوم نبود. می شد بخشی از اصل سوم باشد برای یادآوری این امر به کشاورز که زمین به خدا تعلق دارد، اما این نیز بعید است. هیچ دستوری مانند آنچه برای

میوه نوبر هست وجود ندارد و هیچ آیین خاص دینی مانند جشنواره ها در این مورد اجرا نمی شود. جز این که عشریه دوم می بایست در اورشلیم اجرا شود، هیچ محتوای عقلی یا روحانی نداشت. پس منطق عشریه دوم چه بود؟

حکیمان تلمودی² با تمرکز روی این عبارت " تا یاموزی که همواره خداوند، خدای خود را احترام بگذاری" گفته اند که برای تشویق مردم به آموزش بوده است. آنها مدتی که برای مصرف کردن یک دهم غذای خریداری شده با معادل پولی محصولشان در اورشلیم می ماندند، تحت تاثیر روحیه شهر مقدس قرار می گرفتند که جمعیت آن یا مشغول خدمت به خانه خدا بودند و یا تحصیل متون مقدس.³ این همان چیزی است که امروز در مورد کنیساها وجود دارد که سفرهای گردشگری به اسرائیل را تدارک می بینند.

با این حال مشه بن مایمون شرحی به کلی متفاوت به دست می دهد:

درمورد عشریه دوم دستور داده شد که برای غذا در اورشلیم صرف شود: به این صورت، صاحب محصول می بایست بخشی از آن را برای صدقه بدهد. چون اجازه نداشت به جز خوردن و نوشیدن از آن استفاده کند، به راحتی بخشی از آن را بخشش می کرد. این قاعده مردم را در یک جا گرد می آورد و پیوند و محبت و برادری را در میان بنی آدم تقویت می کرد.⁴

از دید مشه بن مایمون، عشریه دوم در خدمت یک هدف اجتماعی بود. جامعه مدنی را تقویت می کرد. در میان مردم پیوندهای مودت و دوستی را تقویت می کرد. زیارتگران را تشویق می کرد که برکت های محصولات خود را با دیگران شریک شوند. غریبان با

² Sifrei ad loc. A more extended version of this interpretation can be found in the Sefer ha-Chinnuch, command 360.

³ See also *Tosafot*, Baba Batra 21a, s.v. *Ki MiTzion*.

⁴ *The Guide for the Perplexed* III:39.

یکدیگر دیدار می کردند و دوست می شدند. در میان زایران یک فضای دوستی پدید می آمد. حس مشترک شهروندی، تعلق مشترک و هویت جمعی پدید می آمد. در واقع، مشه بن مایمون در مورد جشنواره ها هم نظری مشابه دارد:

دلیل جشنواره ها آشکار است. انسان ها از چنین گردهمایی هایی فایده می بردند: عواطف پدید می آیند و اتصال با دین بازسازی می شود. این گردهمایی ها به دوستی و معاشرت اجتماعی در میان مردم می انجامند.⁵

فضای اورشلیم به گفته مشه بن مایمون مردم را تشویق به روحانیت می کرد. این که خوراکی همیشه به وفور خواهد بود، زیرا میوه درختان سال چهارم آنها، عشریه گله، غلات، شراب و روغن عشریه دوم همگی به این مکان آورده خواهد شد، فروخته نخواهند شد و نمی شد آنها را برای سال بعد نگه داشت؛ پس بیشتر آن به مصرف صدقه می رسید، به ویژه (چنان که تورات تصریح می کند) به لوی ها، غریبان، یتیمان و بیوه زنان هدیه می شد. (تثنیه ۱۴:۲۰)

الکسی دوتوکویل در دهه ۱۸۳۰ هنگام نوشتن در مورد آمریکا متوجه شد که برای پدیده ای که در آنجا دیده و یکی از خطرهای تهدیدکننده جامعه دمکراتیک است، باید واژه ای جدید اختراع کند. این کلمه "فردگرایی" بود. دو توکویل آنرا این گونه تعریف کرد: "یک احساس آرام و پخته که هر عضو اجتماع را از توده هموعان خود منفک می کند و او را از دوستان و خویشان جدا می سازد که جامعه را به حال خود رها می سازد."⁶

دوتوکویل معتقد بود که دمکراسی مشوق فردگرایی است. در نتیجه، مردم کل کار رسیدگی به خیر همگانی را به دولت واگذار می کنند، که وقتی خیلی قدرتمند می شود،

⁵ Ibid, III:46.

⁶ Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, Book II, ch. 2.

آزادی را به خطر می اندازد. این بصیرتی درخشان بود. دو نمونه سال های اخیر این نکته را نشان می دهند. نخستین مورد را رابرت پوتمان جامعه شناس معروف هاروارد در تحقیق خود پیرامون شهرستان های ایتالیا در دهه ۱۹۹۰ مطرح کرد. در دهه ۱۹۷۰ تمام مناطق ایتالیا دولت های محلی با شرایط مساوی داشتند، اما طی بیست سال برخی از آن شهرستان ها پیشرفت کردند و برخی در حال درجا زدن بودند؛ برخی رشد اداری و اقتصادی داشتند، ولی برخی دیگر در فساد و عقب ماندگی به سر می بردند. بنا به این تحقیق، تفاوت کلیدی آنها در میزان فعال بودن و روحیه جمعی شهروندان آنها بود.

دومین نمونه روی رفتار "مفتخوری" تمرکز دارد. این رفتار اغلب گرایش دارد به سوء استفاده از تسهیلات همگانی بدون پرداخت سهم خود (برای نمونه سفر با وسایل نقلیه همگانی بدون پرداخت برای بلیت). این گونه شما اغلب بدون پرداخت سهم خود برای هزینه ها، از تسهیلات استفاده می کنید. وقتی چنین اتفاقی می افتد اعتماد فرسوده می شود و روحیه جمعی افول می کند. برای آزمودن مفتخوری یک بازی مفت خوری به کار رفت. این آزمایش را در تفسیر پاراشای تتراوه بررسی کردیم.

در این بازی به به چهار شرکت کننده نفری ۸ دلار می دهند. به آنها می گویند که می توانند به هر مقدار کمی بخواهند در یک صندوق منافع همگانی سرمایه گذاری کنند. آزمایشگران پول ها را جمع کرده، می شمارند و ۵۰٪ به آن می افزایند (از درآمد کشاورز یا ماهیگیری که از ملک همگانی استفاده می کند) و کل پول را به تساوی میان هر چهار شرکت کننده تقسیم می کنند. پس اگر هر یک کل ۸ دلار را در صندوق، سرمایه گذاری کند، آخر سر ۱۲ دلار دریافت می کند. اما اگر یک شرکت کننده هیچ پولی نگذارد، صندوق ۲۴ دلار خواهد داشت که با افزودن ۵۰٪ می شود ۳۶ دلار. تقسیم به تساوی به هر

نفر ۹ دلار می‌رساند. پس آنها هر یک ۱ دلار اضافه گرفته‌اند، اما چهارمی که شرکت نکرده ۹ دلار به دست می‌آورد.

اما این وضعیتی باثبات نیست. وقتی بازی تکرار می‌شود، شرکت کنندگان متوجه می‌شوند که فرد تکرویی در میان آنها هست، هرچند بازی به گونه‌ای طراحی شده که ندانند او کیست. سپس یکی از این دو حالت اتفاق می‌افتد. یا همگی از سرمایه‌گذاری دست می‌کشند یا اگر بتوانند توافق می‌کنند که فرد تکرو را مجازات کنند. اغلب افراد به مجازات کردن علاقه نشان می‌دهند، حتی اگر به معنای ضرر کردن خود آنها باشد. این پدیده‌ای است که اغلب "مجازات بشر دوستانه" نامیده می‌شود. آزمایش نشان می‌دهد که همیشه یک جدال بالقوه میان منفعت فردی و خیر همگانی وجود دارد. وقتی افراد فقط برای خود کار می‌کنند، جمع آسیب می‌بیند. وقتی مفتخورها از رفتار خودپرستانه دست می‌کشند همه سود می‌برند.

همان گونه که در سال ۲۰۱۵ نوشتم، اقتصاد یونان در حال فروپاشی بود. سال‌ها پیش از آن در ۲۰۰۸ اقتصاددانی به نام بندیکت هرمان، مردم شهرهای مختلفی را در دنیا آزموده بود تا ببیند آیا در بازی مفتخوری، شرایط جغرافیایی و فرهنگی ملت‌های گوناگون نقشی در نتایج بازی دارند یا نه. او دریافت که در شهرهایی مانند بوستون، کپنهاگ، بن، و سیول داوطلبانه مشارکت بالا به صندوق همگانی داشتند. این مشارکت در استانبول و مینسک که اقتصاد آنها توسعه کمتری داشت، پایینتر بود. اما در آتن یونان این میزان کمترین بود. افزون بر این، وقتی بازیگران در آتن مفتخورها را جریمه کردند، جریمه شده‌ها دست از مفتخوری نکشیدند. برعکس، آنها مجازات کنندگان خود را مجازات کردند.⁷ نتیجه

⁷ B. Herrmann, C. Thoni, and S. Gächter, "Antisocial Punishment Across Societies." *Science* 319.5868 (2008): 1362-367.

گیری این بود که وقتی روحیه جمعی پایین است، جامعه انسجام ندارد و اقتصاد رشد نمی کند.

از اینجا بصیرت درخشان مشه بن مایمون را درمی یابیم که می گفت عشریه دوم برای ساختن سرمایه اجتماعی است، یعنی پیوند اعتماد و نوع دوستی متقابل در میان مردم که در نتیجه شریک کردن غذا با غریبه ها در مناطق اورشلیم برقرار می شد. دوست داشتن خدا به ما کمک می کند که شهروندان بهتر و افراد سخاوتمندتری باشیم. از این رو فردگرایی در نهایت دمکراسی ها را به شکست می کشاند.

شبات شالوم

ترجمه فارسی با مشارکت بنیاد ایرانی هارامبام، وابسته به فدراسیون یهودیان ایرانی-آمریکایی توسط شیریندخت
دقیقیان

Persian Translation by Shirin D. Daghighian



www.RabbiSacks.org f t @ @ @ @RabbiSacks

The Rabbi Sacks Legacy Trust, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved